

ANTALFFY GYULA

Szindbádnál Podolinban

Késmárkot most hagy-
tuk el, az erős dízel-
mozdony után futó
vörös kocsisor köny-
nyedén gurul fölfelé az egyre
emelkedő hegyi pályán. El-
hagyjuk Nagyórt, Szepesbélát
s Toporc kicsiny állomását,
ahonnan megritkult nyár-
fasor vezet be a Görgeyek
hajdani kúriájáig, aztán hosz-
szasan hozzásimulunk a med-
re mélyén botorkáló Poprád
folyócskához.

Be sokszor jártam képzelet-
ben ezen a tájon, mielőtt még
a valóságban is eljutottam
volna ide, a Kárpátok alá. Jár-
tam gyalog, lóháton, szepesi
takácsok vászonnal megra-
kott szekerein, csilingelő szá-
non, szuszogó gőzvasúton –
de mindig Szindbád kalauzo-
lásával. Legnagyobb gyönyör-
űsége a téli utaknak volt. Há-
rom lovacska vont a medve-
bőrrel letakart piros szánt, a
csengettyűk vidáman csörög-
tek, ahogy szilaján vágattunk
a Szepesi-medence öles hó-
val borított fehér országútján,
melyre sötét árnyékát lomhán
vetette a Lomnici-csúcs. A síkság
szegélyén csipkézett
bástyafalként emelkedtek a
Kárpátok havas hegyei; feke-
te árnyékolású fenyvesek közt

kígyózott az országút, mellet-
te acélszürkén futott a Pop-
rád. A háromlovas szán órák
hosszat követte a folyó kar-
csú kígyózását, soklábú fahi-
dakon újra és újra átszelte
jégpáncél alatt surranó vizét;
így utaztunk pokrócok és bun-
dák között egy középkori kis-
város felé, amely a lengyel
határszáron ült, vakító hóme-
zőben. Mire odaértünk, épp
kihűlt a melegített téglá, ame-
lyet Késmárkon tettek a lá-
bunk alá.

Ha kocsin mentünk, még a
vasút kiépítése előtt, s persze
őszidőben, amikor csak szil-
vás szekerekkel találkoztunk
az úton, mindig megálltunk
egy gondolatra Nagyórbán, a
kabar határőrök hajdani vég-
vára előtt, s hallgattuk a szép
hangú harangok mesemon-
dását a Szent Anna-templom
pártázatos peremű tornyából,
Szepesbélán hosszasan
elidőztünk a főtéri barokk Má-
ria-szobor előtt, amelyet a
lengyel zálogból való vissza-
térés emlékére állítottak a hű-
séges cipszerek, s ha nem
tettünk kalandos kitérést a
Vöröskolostorhoz, gyorsan el-
értük utunk végcélját, Podolint.

Amikor vonaton mentünk –

persze mindig csak Szindbád
álomszerű kalauzolásával –,
az első stáció a poprádi resti
volt; szaftos vírslijével, piros-
borával alkonyatig asztalánál
tartott. Vasúton leginkább éj-
szaka utaztunk; az öblös kűr-
tőjű gőzmozdony rekedt zihá-
lással vonszolta fölfelé nagy
keservesen a kocsisort, szen-
dergő utasaival a dohányfüst-
szagú zöld plüssdíványon. Te-
lihold volt, kékesfehér fény-
ben úsztak a távolban ringa-
tózó nagy hegyek, sziporkázó
csillagsugárral átítatott párák
lebegtek a Poprád felett. A
folyócska hűségesen futott
a sínek mellett, mint egy jó
kutya. Hátát ezüstös halpén-
zekkel hintette tele a vékony
felhők mögött sétálgató hold.
Kis bakterházak, pufók sisakú
tornyok, magas kőkeresztek
szaladtak el mellettünk, ami-
kor a kalauz csöndesen jelez-
te az oldalra csuklott fejjel
bóbiskoló Szindbádnak, hogy
Podolin következik.

Először egy piros hasú töm-
zsi torony tűnt fel az utolsó
kanyarodónál. Körülötte régi
metszetekből kivágott ódon
polgárházak bújtak össze,
egymás védelmében bízva.
A kis szepesi várost középkori
falak övezték, s távolabbról

nagy hegyek kerítették körül
oltalmazón. A háttérben vár-
szerű kolostor sötétlett;
templomának kettős tornya
dupla árnyékként rajzolódott
a hajnali égre. A Kárpátok alá
bújt városkát a XII. században
alapították a határvédő lán-
dzsás besenyőkhöz és ma-
gyarokhoz társult szepesi szá-
szok; a tatárjárás után IV. Bé-
la lánya, Kunigunda építtette
újja romjaiból. Zsigmond
1412-ben királyi városi rangra
emelte, majd zálogba adta
Lengyelországnak. A közeli
Lubló lett a lengyel közigaz-
gatás központja, várában szé-
kelt a királyi hűbérurat képví-
selő sztarosztá, legtöbbször a
Lubomirsky család valamelyik
tisztelőre méltó tagja. A zá-
logban töltött 360 esztendő
alatt egyetlen téglát sem rak-
tak le Podolinban, s amikor
Mária Terézia 1772-ben egy
szekér aranyért kiváltotta, kö-
zépkori városkát kapott visz-
za. Minden úgy volt ott, mint
1412-ben. Girbegurba utcáin
keskeny, egyemeletes házak
sorakoztak, csipkés eresztű te-
tőkkel, vaskosaras ablakok-
kal; kelevézes szélkatonák fo-
rogtak a hegyes gerinceken.

Ilyennek találta még a
14–15 éves Krúdy is Podolint,

amikor a piarista algimnázium diákja lett az öreg kolostorban; ilyennek érezte a deresedő Szindbád, amikor újra és újra eljött megkeresni ifjúsága emlékeit; s ilyennek láttuk mi, akiket a hajós vezetett a mélyen alvó városkába: „Már régen el fogjuk felejtetni az egész középkort, a szepesi városokban még mindig főlátható leszen ez a kor. Ők elmaradtak az időtől, és talán sohasem fogják utolérni a valóságot” – mondotta volt Szindbád elmerengve, miközben futott velünk az álmovonat vagy a képzeletszán Podolin felé.

A valóságban soha be ne tedd a lábad abba a városkába, ha nem akarsz elveszteni az álmot! – óvtam magam és útítársam az erős kísértéstől, ahogy a Kárpátok hegyei között jártunk. Végül mégsem volt erőnk a józan észre hallgatni, mindent kockáztatva nekivágtunk az útnak. S most csattogva rohan velünk a piros vonat a Poprád mellett, betonpilléreken feszülő vashidakon dübörög által, s újra meg újra megvillantja a széles kavicságyban hempergő folyócska ezüst tükrét. A Szepesi-Magura árnyéka borul barnán a tájra, mögüle ki-kivillannak a Tátra sziklapiramisai. Hirtelen bukkan elő a tiszta téli fényből a meseváros, pohos derekú tornya régi ismerősként köszönt ránk. A vonat régimódi földszintes indóház elé fut be, a peron fölött porosan szürkül a városka neve: Podolinec.

Pengeéles szél csap meg, s valami kifejezhetetlen varázslat fog át mindkettőnk, ahogy leszállunk a kocsirol és indulunk a kijárat felé. Ez hát az a város, ahol csendes álmom és nyugalom költözik belénk? Ahol örökké gyermekek maradnak az emberek? Itt találkozom majd Ludacskai postamesterrel, aki eladta a koporsóját, Matokási főtisztelendő úrral, a kolostoriskola nagy tudományú irodalomtanárával, a skarlátruhás kísértetté vált Kavaczkával és persze Ancsurkával, a varjufészekbe került fehér galambbal? Gyorsan átmegyünk az áporodott bundaszagú várótermen, kilépünk az állomás előtti kis térré, de úgy torpanunk azon-

nyomban vissza, mint aki rossz helyen szállt ki a vonatról, és már nincs segítség.

Két-háromemeletes vadonutáj házakból álló lakótelep vesz bennünket körül, s jön velünk, ahogy végre mégiscsak megindulunk egymást biztatva a város felé. Lehetnének Komlón éppúgy, mint Kazincbarcán; a hajdani városfal egy csorbult darabja is csak akkor tűnik elő a házak takarása mögül, amikor már majdnem elmentünk mellette. Az egyre táguló főutca tengelyében ülő vén városháza azonban megállít. Sárga homlokzatán a Lubomirsky-címerrel díszített latin nyelvű emléktábla őrzi a vörös szakállú lengyel herceg hírét, aki hajdan ura és patrónusa volt a városkának (s akinek sztarosztasága idején csupa vörös hajú csecsemőket hoztak világra a szepesi asszonyok). A pirosbor arcszínű Lubomirsky szorongást keltő képmása fogadta a podolini ko-

lostor vastag falai közé került kisdíkokat, aranyos rámbában a sötét bolthajtás alatt.

Ez hát az a kis tér, itt a városháza előtt, ahol Úrnapján nemcsak az öreg Isten, de a herceg úr tiszteletére is elpukkantotta a hajdú a mocsárágyút. (Igaz, hogy csak felényi puskaporral – tette hozzá zárjelek között az emlékező Szindbád.) És ez a kis tér, itt a városháza előtt, ahol Budeusz mester, a nyugdíjas öreg tanító, szétosztogatta a német szóra a Szépességbe jövő magyar gyerekeket a cipszer asszonyoknak. Kinek kell magyar gyerek, vegyetek magyar gyereket! – kiáltozta jókedvűen Budeusz tanító úr, de a podolini asszonyokat nem nagyon kellett biztatni. Úgy szerették a hozzájuk került alföldi gyerekeket, mintha valóságos édesanyjuk lettek volna. Nevelték őket, vigyáztak rájuk, és keservesen megsírták, amikor elmentek. Itt, az ódon tanács-

ház előtt talált nevelőszülőkre 1890 őszén a kis Krúdy Gyula is, ide tért meg Szindbád későbbi útjai során. Örvendezett, hogy a vénséges vén házak bolthajtásos kapuján még mindig ugyanazok a kendős öreg asszonyok lépegetnek ki, akik ifjúsága idején, s erősen neheztelt, ha új épületet látott, sajnálta a régi házakat, melyeknek helyét az újak elfoglalták. Vajon mit szólna ma Szindbád, ha azokat a panelházakat látná a réginek megmaradt indóház mellett?

Állunk a városház előtt, egy félredöntött hatalmas hóéke mellett, s előttünk a főutcán nehézséges vontatók, teherautók sora vonul, óriási fenyőszájakat vonszolnak a fűrésztelep felé, nyersanyagot szállítanak a csavargárba, illatos hegyi szénával megrakodva érkeznek a Poprádon túlról, ahol Privánka tanár úr kapálgatta hajdanta kertjét, csizmában és feltűrt reverendában. Aztán sétálunk beljebb a főutcán. Ahol öblös térré szélesül, ott áll a lengyel reneszánsz pártázattal kicsipkézett harangtorony. Mögötte, az Árpád-kori plébániatemplom vasszínű toronysisakján Krúdy kékesfekete csókái úgy álldogálnak, mintha mi sem történt volna azóta.

Jella, Anna, Esztella

A tölcser alakú főutca két oldalán egyemeletes zárt ház-sor vonul; sima homlokzatú, díztelen polgárházakkal. Ezekben szőtték a habkönyvnyedségű, hófehérségű, se-lyempuhaságú szepesi vásznat a néhai podolini takácsok. A földszinten nagy ívű, sötét kapuboltozatok, az emeleten három-négy kicsi ablak; egyiken sincs persze sem vaskosár, sem zseniliafüggöny. Mégis mögöttük álmodoztak karcsú lábú varróasztalka mellett a templomi gyertya tisztaságú, szenteltvíz illatú polgárnők, míg férjük vászonnal megrakott emeletes szekereken járta a lengyel vásárokat. Itt ábrándoztak az ölelésre termett, húsos, puha asszonyok; lábuknak kámfor illata volt, térdüknek narancs íze. Havas téli éjszakákon ezt a gyengéd hajlású utcasort járta szerelmi lázban Szindbád, hogy kilesse, mi történik benn, az éji mécses világa mellett?

Málló vakolatú, szürke, rideg házak, mégis ezekben éltek a forró szívű, adakozó kedvű fűzőkészítő nők, az ábrándos kalaposnék, a házikegyér illatú kékfestőnék, s valamelyik hatszögletű ablakokban üldögélt naphosszat Esztella, az almaarcú, körtekeblű aranyművesné. Érintetlen lelkű kisvárosi kisasszonyok zongoráztak hosszadalmasan az emeleti szobákban, fehér lábuk ecetvirágszín harisnyába rejtve nyugodott a pedálon, míg hosszasan zengett a legmélyebb húr...

A sok egyforma közül vajon melyik lehetett az a ház, amelynek tágas emeleti szobájában a remegő kisdíák egy fekete szemű és fekete hajzatú leányka karjai között tanulta a leckét, akinek szelíd arca őszi ködből s szivarfüstből oly sokszor kibontakozott később Szindbád előtt? Ugyan merre volt az a tánciskola, ahol a félhomályos szála közepére állított kétszárnyú létra alól Szindbád lélegzetviesszafojtva figyelte a fokokon végighaladtukban fellibbenő szoknyácskák alól elővillanó tér-

decskék hófehérségét? Mi célra szolgálhat ma az a bálterem, amelyben rózsaszín tüllel koszorúzott tükörök ragyogtak tündökölve a polonéz ütemeire szédülő kisasszonyok kákra? És ez volna az a fogadó, amelyben Rákóczi egy éjszakára megszállt, mielőtt átlépte a lengyel gránicot? Az egyetlen italboltban fakitermelő munkások énekelgettek fehér sör mellett; derűs lelkű, egyszerű erdei emberek; kár, hogy egyetlen szavukat sem értjük. A kocsmajtó fölül persze hiányzik a rézből vert

söröspoharas cégér, s a vendégszobában nem állnak a sarokban a törzsvendégek kiszívott tajtékipipái.

Keskeny, nyurga ház a főtér 62. szám alatt. Háromszáz éven át szép sárgára volt festve; benne lakott Riminsky úr, a leggazdagabb podolini polgár, aki herceg lehetett volna Lengyelországban, de nem hagyta el a szepesi várskát. Majd minden házbán mély, sötét bolt, hangos falusi vásárlókkal telve. A keskeny kirakaton át látjuk a benti tolongást a pult és a pénz-

tár előtt, amelyben hajdan Jella asszony ült, a mályvailatú, érzelmes, szőke kereskedőné. Vagy talán Zirzilla, a galambkeblű, kék bajuszkájú trafikosnő? A főtér piros padjain bevásárlóútjuk fáradalmait pihenő környékbeliek; jól szabott ruházatú falusi nők tréfálkoznak kék kezéslábasba bújt legényekkel, a rakodó teherautók ácsorgó sofőrjeivel. Sehol egy fácskátollas bársonysapka, sehol egy rókamálás mente, sehol egy macskabőr bundácska.

Hát az a templom, amelyben Szindbád piros szoknyájában ministrált, ünnepélyesen rázta a csengettyűt, s karkaszínű palástjában meg-

hódította a szelíden szőke Kacsó Anna szívét? Itt az a templom, tornyában harangozott gyermekkorában a hajós, bekarcolt nevét még őrzi egyik-másik gerenda. A régi kolostor, amelyben az algimnázium működött, általános iskola. Épp szünet van, az ajtókon temérdek gyerek özönlik ki, meleg szláv zsvaj önti el hirtelenül a tágas templomudvart. A kolostor zárt része – ahol a torzonborz Lubomirsky olajba festett képe ijesztgette a kisdíákokat, s a falakba, a pádimentum alá szerzetesek temetkeztek – előregedett apácák azíluma. Övék a két-tornyú templom, lelakatolt vasajtaján avas tömjénillat

szivárog ki. A kolostort kerítő várfalon kétnyelvű emléktábla: „Tejto budove studoval ako maly ziaK Gyula Krúdy – *Ebben az épületben volt kisdíák Krúdy Gyula...*”

Már kezd aláereszkedni a városkára az alkony, amikor a legszebb pisztrángos folyócska, a rekettyefűzzel szegélyezett Poprád mentén kigyalogolunk a vasúthoz. Az első vágányon ott áll a késmárki vonat. Vagonjai sötétpirosak, mintha egy sor vörös postakocsit kapcsoltak volna össze játékos kezek. Beülünk az egyik jéghideg üres fülkébe, én összehúzódok a legsarokban, s hunyt szemmel várom, hogy mi lesz, ha elindulunk:

mit viszek magammal, mit hagyok itt? ... Lassan indul a vörös szerelvény, aztán mindjárt sebes vágatába kezd, s pillanatok alatt kiröpít a valóságból. Amikor újra fölnyitom a szemem, Krúdy pohos, piros tornya áll maradandóan az ég alján, s egy mesebeli városka kezd lassan beleveszni az esteli párába. Vasrostélyos kapujában medvebőr süvegű alabárdos katonák kérikezentül is a passzust, s az elsősötétedő utcák során Szindbád szaporázza lépteit két lakktopános lábacska után.

Az égaljon feltornyosodó kárpáti felhő akár a hajós vitorlája, amelyre szívek vannak ráhímezve.